

EVOLUCIÓ DEL DISCURS SOBRE
L'ADAPTACIÓ AL CANVI CLIMÀTIC
DELS ACTORS DEL LIFE MEDACC

GRUP DE DISCUSSIÓ
DE LA CONCA DEL TER (2014-2018)

Torroella de Montgrí, 13 de març de 2018

Oficina Catalana del Canvi Climàtic
Departament de Territori i Sostenibilitat

Organitzat per:

Equip de facilitació

ARC Mediació Ambiental
arc@mediacionambiental.com

ARC Mediació Ambiental procura contribuir al desenvolupament sostenible utilitzant productes de baix impacte ambiental, prioritzant l'ús del transport públic i portant a terme una gestió eficient dels recursos.

Seguint aquestes directrius, es recomana imprimir aquest document a doble cara, utilitzant paper 100% reciclat post-consum lliure de clor.

Índex

1. INTRODUCCIÓ	4
2. OBJECTIUS DE LA SESSIÓ	5
3. DESENVOLUPAMENT DE LES SESSIONS.	5
4. ASSISTENTS	5
5. RESULTATS	7
5.1. Quatre anys després des que vàrem fer el primer grup de discussió dins el projecte Life MEDACC....veieu més clara la problemàtica de l'adaptació al Canvi Climàtic a la conca del Ter?	7
5.1.1. Raons del "Sí, hem canviat la percepció"	7
5.1.2. Dubtes que persisteixen: "Sí, però ull perquè..."	9
5.1.3. Reptes per aconseguir-ho: "Canviaria la percepció si..."	11
5.1.4. No ha canviat la percepció en els darrer quatre anys.	13
5.2. Com valoreu els resultats del MEDACC ? Els feu vostres? Us animeu a proposar solucions?	13
5.2.1. Aigua.	14
5.2.2. Boscos.	16
5.2.3. Agricultura.	17
Annex 1 – Resum dels resultats del Life MEDACC a la Conca del Ter	19

1. Introducció

La resposta als impactes del canvi climàtic requereix de canvis conductuals per part de la ciutadania, uns canvis que ben segur no succeiran si la ciutadania no pren consciència del fenomen i no comprèn què està passant.

Aquesta evolució de la percepció, que és determinant per implementar les estratègies adaptatives, no és immediata. La comprensió i assumpció del canvi climàtic parteix, a més a més, d'algunes dificultats intrínseques lligades a la incommensurabilitat del fenomen i al fet que sovint, a l'escala temporal de la vida d'una persona, costi discriminar el pes relatiu que té el canvi climàtic en l'ocurrència de fenòmens que ja estem observant com ara la reducció de les disponibilitats d'aigua o l'alteració de la fenologia de plantes i animals.

Per això ens va semblar molt interessant analitzar si en els quatre anys de durada d'un projecte amb accions demostratives com el Life MEDACC, era possible detectar entre els actors més directament implicats en el projecte un canvi de percepció del fenomen del canvi climàtic que els faci ser més proactius en la implementació d'accions adaptatives. Amb un enfocament qualitatiu, hem volgut caracteritzar els avenços que poden succeir en un període de 4-5 anys, partint de la hipòtesi de què un projecte com aquest pot accelerar la "descoberta" amb implicacions immediates en les estratègies personals i de les organitzacions per adaptar-se al canvi climàtic.

El detonant d'aquest canvi pot estar relacionat amb l'adquisició de nova informació, amb el guany de confiança dels actors vers les fonts generadores d'aquesta informació o perquè hi ha una constatació, a nivell d'experiència personal, de fenòmens que ara sí els actors atribueixen al canvi climàtic. En qualsevol cas, hem aprofundit en les valoracions subjectives d'un grup reduït de persones, representants dels diferents àmbits (acadèmic, administració, agricultura, industrial, turístic i ambientalista) de cada conca. L'evolució d'aquesta percepció subjectiva, comparada amb el relat que feien l'any 2014, és la base que determina els canvis de comportament dels actors de la conca davant els impactes del canvi climàtic.

L'informe que es presenta a continuació correspon als resultats del buidatge del Grup de discussió del Ter quatre anys després de la primera trobada feta l'any 2014.

2. Objectius de la sessió

L'objectiu principal de la sessió ha estat fer un balanç sobre el canvi de percepció dels actors de la conca del Ter sobre la problemàtica de l'adaptació al canvi climàtic pel període 2014-2018 coincidint amb el desplegament del projecte Life MEDACC.

3. Desenvolupament de les sessions

La **sessió es va celebrar el 13 de març de 2018**, a Can Quintana – Museu de la Mediterrània , carrer Ullà 1, de **Torroella de Montgrí en horari de 10.00 a 12.30h**. En acabar el grup de discussió vàrem fer una visita a les actuacions del Life Pletera acompanyats per en Xavier Quintana, director científic del projecte.

La dinàmica del debat es basava en fomentar, amb l'ajut d'un moderador, la interacció entre tots els actors del grup sobre algunes qüestions que ens ajudessin a detectar l'existència d'un possible canvi de percepció.

Amb aquesta finalitat, la sessió es va dividir en dos blocs:

- a) Un primer balanç obert per manifestar si consideraven que havien experimentat un canvi de percepció sobre la problemàtica de l'adaptació al canvi climàtic. Si deien que sí, els demanàvem per què i si destacarien alguna acció o resultat del projecte que els hagués ajudat a entendre millor el canvi climàtic, o bé a visualitzar-ne els seus efectes a nivell de la Conca del Ter. Si pel que fos, no ho veien més clar, també els demanàvem que ens expliquessin les raons.
- b) Un segon bloc on, per tal d'avaluar el grau d'alineació de les percepcions dels actors amb els resultats del projecte a la Conca del Ter (**vegeu Annex 1**), els invitàvem a:
  - b.1. Valorar la correspondència de les seves percepcions amb els fets constatats al Life MEDACC (resultats del diagnòstic – Passat i present) per a l'aigua, els boscos i l'agricultura.
  - b.2. Valorar la correspondència de llur percepció amb els escenaris tendencials de futur constatats al Life MEDACC. En aquest punt volíem contrastar dues coses; i) fins a quin punt els participants "atorguen credibilitat" als escenaris tendencials; ii) veure si a aquestes alçades del projecte, quan ja està pràcticament finalitzat, els actors de la conca apunten possibles solucions adaptatives en la línia del què suggereix el Life MEDACC en les seves recomanacions finals.

Per poder fer una anàlisi fina del discurs, la metodologia de treball va implicar la gravació de les sessions, prèvia autorització dels participants. Els continguts de la gravació es tracten de forma agregada i anònima.

4. Assistents

PARTICIPANTS

NOM DE LA PERSONA	ENTITAT	ÀMBIT AL QUE REPRESENTA
Sergi Ramos	Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter	Espais Naturals
Teia Puigvert	ConSORCI del Ter	Administració
Pep Mas	Universitat de Girona	Universitat
Laura Generó / Ginesta Mary	Grup de Defensa del Ter	Conservacionista / Ambientalista
Francesc Camps	Fundació Mas Badia	Agricultura
Jordi Aulet	Comunitat de Regants del Ter	Comunitat de Regants
Sandra Bartomeus	Comunitat d'Usuaris del Baix Ter Ajuntament Torroella de Montgrí	Usos i demandes
Narcís Coll	President de la Junta del PN del Montgrí, Medes i Baix Ter. Àmbit turístic dins la Comunitat d'Usuaris del Baix Ter	Serveis /Turisme

ORGANITZACIÓ

Gabriel Borràs	Oficina Catalana del Canvi Climàtic	Coordinador del LIFE MEDACC
Salvador Samitier	Oficina Catalana del Canvi Climàtic	Director de l'OCCC
Gemma Cantos	Oficina Catalana del Canvi Climàtic	Soci del LIFE MEDACC
Xavier Quintana	Càtedra d'Ecosistemes Litorals Mediterranis (UdG)	Director Científic Life Pletera
Xavier Carbonell	ARC Mediació Ambiental	Conductor de la sessió

5. Resultats

Es presenta a continuació l'anàlisi dels resultats del debat del grup.

5.1. Quatre anys després des que vàrem fer el primer grup de discussió dins el projecte Life MEDACC...veieu més clara la problemàtica de l'adaptació al Canvi Climàtic a la conca del Ter?

Entre les raons que explicarien una major presa de consciència sobre l'impacte del canvi climàtic a la conca a la Conca del Ter en aquests darrers 4-5 anys, els actors assenyalen:

5.1.1. Raons del "Sí, hem canviat la percepció"

A) Canvis significatius que els actors han constatat personalment. A l'escala local una gran majoria té molt clars alguns dels impactes del canvi climàtic i de les seves implicacions pràctiques. S'han anat confirmant algunes percepcions que ja tenien. Cadascú des del seu àmbit i la seva experiència ha destacat algun exemple il·lustratiu.

- **Menys aigua al Ter i de pitjor qualitat.** Els símptomes són ben clars i s'estan confirmant aquests darrers anys: l'aigua cada vegada és un recurs més escàs, el cabal del Ter en els darrers 30 anys ha disminuït a la meitat i l'aigua que queda cada vegada és de pitjor qualitat (aigües de reg més salines que afecten el cultiu del blat de moro o aigües amb una major concentració de contaminants). Que el Ter tenia menys cabal ja els quedava clar, però un projecte com aquest els ajuda a acompanyar aquestes percepcions amb dades numèriques contrastades.
- **Fonts que no ragen.** Les entitats ambientalistes constaten amb alarma que aquest passat mes de gener més del 30% de les fonts de l'àmbit de la Conca no rajaven.
- **Afecta el turisme i els sistemes litorals de la conca.** La pujada del nivell del mar i les llevantades més potents i repetides fan que marxi la sorra de les platges i es degradin més fàcilment les dunes que tenen interès tant turístic com de refugi de flora i fauna. Des del Parc Natural han apostat fermament per la recuperació de les dinàmiques naturals d'aquests sistemes litorals dunars, entenent que a la llarga són una inversió (autèntics "bancs de sorra") que contribuiran a estabilitzar les platges i estalviaran les enormes inversions en dragatge que es fan actualment. Una experiència demostrativa en aquesta línia que està tenint uns resultats molt interessants és la del Life Pletera. Tot i les dificultats, sembla que el sector turístic cada cop hi està més implicat. Actualment estan desenvolupant la Carta Europea de Turisme Sostenible i aparentment hi ha molta més conscienciació i voluntat que ara fa uns anys.

- **Alguns agricultors ja han començat a actuar en conseqüència.** Alguns sectors com l'agrícola ja estant adaptant la selecció dels seus conreus o han millorat força l'eficiència en la gestió de l'aigua. El camí però és ple de reptes. Per exemple ja fa temps que es treballa en trobar varietats de poma que en les condicions de poca oscil·lació de temperatura d'aquí l'Empordà agafin més color. També s'ha d'estar vigilant perquè aquest tipus d'adaptació està accelerant més del que caldria la renovació varietal i això té unes implicacions tècniques i econòmiques molt importants a les que no podrà fer front tota la pagesia.

B) El paper de les Administracions a nivell de la planificació i la gestió. Es constata que cada cop hi ha més conscienciació entre les administracions sobre la importància del canvi climàtic i la necessitat d'adaptació.

- **Ara ens adaptem al canvi climàtic, abans hi lluitàvem en contra.** Sembla que anem pel bon camí. Ens els darrers anys, a nivell institucional i de moltes entitats, hi ha hagut un canvi en l'ús del llenguatge. Fins no fa massa es parlava de lluitar contra el canvi climàtic i ara en canvi parlem d'adaptació.
- **Les Administracions locals ja estan fent algunes actuacions en clau adaptativa.** Per exemple, estan treballant en la reducció d'emissions a través dels PAES (Plans d'Acció d'Energia Sostenible) i els Plans d'Acció per a la Sostenibilitat Energètica i el Clima (PAESC). També col·laboren en actuacions de gestió territorial conjuntament amb el Parc (com en el cas del LIFE Pletera) i es preocupen per orientar la gestió forestal en clau de prevenció d'incendis i promoció de les pastures.

C) Senyals que estan donant algunes entitats i la ciutadania. Detecten alguns avenços com ara:

- **La societat n'és més conscient.** A nivell de país el canvi climàtic comença a ser un tema recurrent a les converses. La preocupació s'ha implantat de forma més generalitzada en la societat, que va prenent consciència de la importància del fenomen. Encara que quedi molt per fer, és evident que en aquests 4-5 anys darrers, el canvi climàtic ha passat de ser un fenomen constatat per un públic convençut, especialitzat i avesat en el tema a ser una problemàtica més compartida. En quatre anys segurament s'ha estès una major conscienciació dels problemes sobre canvi climàtic. Una altra cosa és si amb això n'hi ha prou per empènyer l'administració a què actui potenciant accions més proactives per fer front al fenomen.
- Som en un **punt de no retorn.** Segons els participants, la gent se n'ha amarat del canvi climàtic i això no té marxa enrere. Actualment quan la gent ha d'analitzar un fenomen relacionat amb el Medi Ambient forçosament té en compte el canvi climàtic.

D) Contribucions del Life MEDACC. Part de les raons del “sí” estan lligades als resultats aportats pel MEDACC durant aquest període:

- **La participació activa en projectes com aquest ens acaba transformant un mica a tots.** A força d'implantar-se com a actors locals en diverses de les activitats que ha promogut el projecte, els participants confirmen que han millorat llurs coneixements sobre la problemàtica del canvi climàtic a nivell de conca, n'han pres més consciència i ara són més proactius¹.
- **El Life MEDACC els ha ajudat a confirmar algunes percepcions.** Que el Ter tenia menys cabal ja els quedava clar, però un projecte com aquest ajuda a acompanyar aquestes percepcions amb dades numèriques contrastades i una anàlisi rigorosa dels escenaris. Projectes com ara el MEDACC i d'altres (com el BeWater a la conca de la Tordera) posen l'anàlisi de les dades a disposició de la gent. Això facilita que la gent en senti a parlar i s'arribi a molts àmbits.
- **Revisar percepcions “equivocades” i enquadrar millor els problemes.** En altres casos, el projecte ha acompanyat els actors a fer una certa descoberta o canviar de percepció sobre l'ocurrència d'alguns fenòmens:
  - Semblava que plovia menys i han descobert que de la precipitació mitjana anual no té una tendència decreixent estadísticament significativa i és manté pràcticament igual. El que fa que baixi menys aigua pel Ter és l'increment de superfície forestal a les capçaleres.
  - Sí que es mostra una reducció dràsticament significativa de precipitació a l'estiu. En el còmput anual no s'observa aquesta tendència però en còmput estacional sí. És precisament a l'estiu quan augmenta de forma significativa l'eixut que amb l'aforestació natural de superfície agrícola i de matollar ha comportat una reducció de cabals importants al Ter. La reducció de cabals no es pot explicar només per aquesta variabilitat a l'estiu; l'increment de massa forestal no gestionada ens ajuda a entendre-ho.

5.1.2. Dubtes que persisteixen: “Sí, però ull perquè...”

- **Resistències personals al canvi.** En aquests darrers quatre o cinc anys pot haver canviat la percepció del personal tècnic de les organitzacions agràries i membres de les Juntes de les Comunitats de Regants, però el canvi de percepció entre els associats de base està evolucionant massa lentament. Això explica que en el cas d'alguns agricultors les resistències encara són massa fortes. La prova és que tot i el que està passant molts segueixen fent blat de moro i no veuen una raó clara per fer el pas i canviar de conreu.

¹ Vegeu resultats del buidatge dels qüestionaris: http://medacc-life.eu/sites/medacc-life.eu/files/event_files/avaluacio_sintesi_2018.pdf

- S'hauria **d'accelerar la posta en marxa d'incentius**. Es proposa que el reg passi a pagar a tant per consum i no per hectàrea, convençuts de què quan es toqui la butxaca la gent llavors reaccionarà.
- **Impacte del canvi d'actituds en la presa de decisions**. La gent que ara n'és més conscient, farà servir realment la informació generada i contrastada en projectes com el MEDACC alhora de prendre decisions o seguirà opinant intuïtivament? Es qüestiona si la millora de coneixement i el canvi de percepció relacionat amb els nous aprenentatges, l'adquisició de noves competències i capacitats, tindrà resultats tangibles.
- **Rumb incert en la presa de decisions**. Ara toca prendre decisions i implementar-les i aquí és on sembla s'ha traslladat la incertesa. Superat el neguit inicial que provocava la incommensurabilitat del fenomen del canvi climàtic, ara la preocupació es concentra en com hem d'actuar i com hem de garantir que la informació generada (contrastada i rigorosa), tingui una incidència en la gestió adaptativa sense sotmetre's a l'imperatiu econòmic, sempre dominant. En d'altres paraules, allò que podem fer com a ciutadans, entitats i administracions és encara una nebulosa per a molts. Tenim informació, sabem què està passant però el fet de prendre mesures i d'implementar-les possiblement és el que ara costarà més.
- **Segueix pesant massa la component econòmica**. No ajuda que la majoria de decisions tècniques es facin seguint criteris bàsicament econòmics ja que sovint aquesta mirada no s'ajusta als criteris òptims a aplicar en termes d'adaptació al canvi climàtic. Hem de ser molt conscients d'aquest biaix. Tot i que en principi qualsevol projecte hauria d'incorporar les dades climàtiques disponibles i les previsions d'escenaris futurs en context de canvi climàtic, sovint molts projectes segueixen sense internalitzar costos del cicle de vida de molts productes o menysvaloren la dimensió ambiental en la seva quantificació econòmica. Per sort, en moltes de les variables, el criteri de sostenibilitat econòmica va a favor de la component ambiental. La millora de l'eficiència energètica o en l'ús de l'aigua té una traducció immediata en termes d'estalvi que ens ajudaria a convèncer força gent. Per a d'altres variables la correlació beneficiosa no és tan clara potser perquè costa de posar-hi una xifra. Per exemple: quin és realment l'impacte econòmic de contaminar un aquífer per una mala gestió en l'aplicació d'un adob de síntesi que a preu de mercat pot resultar relativament barat d'adquirir?
- **Política d'ajuts poc adaptada a les problemàtiques pròpies de les conques mediterrànies**. S'explica algun exemple que constata aquest decalatge amb iniciatives promogudes per algunes administracions. Per exemple, els diners públics que s'inverteixen en el manteniment dels boscos a Catalunya moltes vegades van dirigits a boscos de tipus "centroeuropeu" quan els boscos més freqüents al país són els de pi blanc. Tampoc s'incorporen massa criteris d'adaptació al canvi climàtic.

- **Una administració massa lenta.** S'han d'explorar fórmules organitzatives innovadores per respondre d'una manera més ràpida i urgent a la implementació de les accions adaptatives. La conformació de les Comunitats d'Usuaris és un exemple, en el que a través de l'empoderament dels actors del territori es podria començar a treballar per a la millora de la qualitat i quantitat d'aigua a la conca. La creació de la Taula del Ter pot ser una oportunitat per a recuperar els cabals tant anhelats.
- **S'ha d'enfortir l'estratègia com a país.** No es pot demanar només que ens impliquem com a ciutadans o se'ns reclami una estratègia com a ciutadans. L'Administració hauria de liderar aquest canvi i moltes vegades sembla que les dinàmiques vagin justament al contrari i l'administració es mostra massa resistent a la incorporació d'algunes innovacions. En una mateixa línia, s'indica que calen directrius clares d'una administració superior a la que es puguin alinear les accions a escala local / municipal.
- **Apropiació dels resultats per part d'altres Departaments de l'Administració.** Quan el Departament d'Agricultura elabori un projecte de regadiu o l'ACA quan elabori un Pla d'Abastament ens hem d'assegurar que tinguin en compte per exemple les dades que aboca el MEDACC sobre la important reducció percentual dels cabals.

5.1.3. Reptes per aconseguir-ho: "Canviaria la percepció si..."

Els participants fan un seguit de suggeriments que consideren claus com a detonant del canvi de percepció sobre la problemàtica que ens ocupa.

- **Saber explicar a escala local els beneficis per a la societat de la gestió adaptativa.** Algunes intervencions a la franja litoral obeeixen a una lògica diferent a la dominant fins ara, "curtplacista" i basada sobretot en intervenir en la simptomatologia (la manca de sorra a les platges), no en corregir les causes últimes que expliquen la dinàmica litoral que observem. El repte, amb aquest canvi d'enfocament, és fer entendre a la gent que part de les limitacions que s'imposen en l'ús del territori (que puntualment poden afectar un interès privat) són pensant en protegir els serveis ecosistèmics que ens proveeix un sistema litoral costaner ben gestionat en benefici de tota la societat. Per ser més concrets, l'abalament que es fa per recuperar els sistemes dunars, poden transitòriament suposar una limitació d'accés per a alguns usuaris de càmpings o d'hotels. Però hem de poder explicar que es tracta d'una intervenció adaptativa per beneficiar tothom, també en un futur als turistes que vindran d'acampada o a l'hotel. S'ha d'explicar bé que es busca eixamplar la platja i que sigui més alta. Tot i que hi continua havent algunes resistències, ara és més fàcil que fa 4 o 6 anys.

- **Un canvi de model que no ha de ser de menys qualitat.** Es fa una reflexió lligada amb el dilema entre productivitat i sostenibilitat. Es considera que un dels nostres drames són les “mermes”. Tot i que potser a l'agricultura és on més es veu, en realitat s'acaba practicant a gairebé tots els àmbits. Produïm amb objectius d'assolir el màxim i després tenim molta “merma”. La producció de fruita seria un bon exemple: llencem molta fruita que ja hem regat i ens ha ocupat molta superfície fèrtil i dedicació. Aplicat a l'hosteleria seria la necessitat o no de què cada establiment hagi de tenir una piscina. Hauríem de fer entendre al client que compartint aquest tipus d'instal·lacions no li estem oferint menys qualitat de servei. Hi ha un camí llarg a recórrer.
- **No menystenir en el balanç, els impactes del canvi global.** Més enllà de la reducció de cabal pel canvi climàtic, rius com el Ter estan molt afectats pels usos consumptius i els hidroelèctrics (recorden les més de 100 recloses de l'Alt Ter). El Ter s'ha de gestionar de forma integral per garantir els cabals ecològics. Per tant, **s'haurien d'entendre com a mesures adaptatives la reversió del cabal derivat històricament cap a l'àrea metropolitana de Barcelona** o la producció d'aigua regenerada o a partir de les dessalinitzadores amb la finalitat de reduir l'impacte actual de les demandes.
- **Cal equiparar per la via del dret l'ecologia amb l'economia.** Les pressions econòmiques són moltes. Si no volem fer tard, mentre treballem en prevenció i minimització de l'impacte de les nostres activitats, hem d'activar per via legislativa algunes mesures impositives que ens obliguin a canviar totalment la forma que tenim de relacionar-nos amb l'entorn. Sense aquesta empara de dret, podem prendre moltes decisions no vinculants que difícilment canviaran res.
- **Implantar mesures d'estalvi.** El sector agrícola ja s'ha posat les piles però d'altres tenen encara força recorregut. En el cas de l'agricultura, si arribem a la conclusió que el canvi a un conreu de secà, tot i no ser tan productiu, és la millor opció des d'un punt de vista d'eficiència en l'ús de l'aigua i el manteniment de la biodiversitat, caldrà acompanyar-ho d'un canvi en l'orientació de les subvencions.
- **Completar alguns elements diagnòstics.** L'Alt Ter i el Baix Ter no tenen res a veure. El problema al Baix Ter no és d'augment de la superfície forestal sinó un augment del matollar per pèrdua de la ramaderia extensiva i això en un context de canvi climàtic augmenta el risc d'incendi. Al Baix Ter en canvi les pastures són molt pobres i tenen valor sobretot pels serveis ambientals que proveeixen i no tant pel rendiment productiu del bestiar. En aquestos casos el Departament d'Agricultura està intentant que es pagui més per pasturar en aquestes zones prioritàries, entenent que hi ha d'haver ajuts per aquests serveis ambientals.

- **Recuperar un enfocament sistèmic de les intervencions.** Al Baix Ter es dona la paradoxa que una sèrie de regs d'origen artificial avui en dia són un dels principals nuclis de biodiversitat d'algunes de les espècies aquàtiques més importats (com ara la llúdriga, el llimac de riu o tres espècies de nàiades). S'alerta que també caldrà valorar des d'un enfocament sistèmic l'impacte potencial que pot tenir sobre aquesta biodiversitat alguna proposta que sembla incontestable des d'un punt de vista tècnic (com per exemple, la millora en l'eficiència dels regs evitant les pèrdues actuals de distribució).
- **Benefici comú – Cost privat.** Un dels debats fonamentals segueix essent quin cost ha d'assumir cadascú en benefici del conjunt de la societat. En el cas de l'activitat turística a la conca, és un tema recurrent amb els càmpings i els hotels. A l'hora de fer la comptabilitat també hauríem d'incloure altres reflexions com aquesta: des de fa molts anys com a societat ens estem gastant molt més diners en extingir incendis que en disminuir la seva probabilitat d'ocurrència. El mateix passaria amb la gestió de la sorra de les platges.

5.1.4. No ha canviat la percepció en els darrers quatre anys.

Es fan dues aportacions que alerten sobre:

- **El sector ramader encara no ha integrat la problemàtica del canvi climàtic.** Per exemple, a la Taula per a la gestió sostenible del purins d'Osona, en plantejar el tema del canvi climàtic la sensació és que ho perceben com un tema molt col·lateral a la seva activitat. Es comenta que el sector ramader no sembla tenir en compte l'efecte del canvi climàtic en la percolació i aprofitament del nitrat dels purins aplicat al sòl. La impressió és que no s'ho havien ni plantejat. A la zona del Baix Ter és una altra cosa. Fa temps que es té més clara la problemàtica.
- **Encara força gent percep el canvi climàtic com llunyà i intangible,** quan en realitat ja som en context de canvi climàtic i s'hi ha d'actuar sense demora.

5.2. Com valoreu els resultats del MEDACC? Els feu vostres? Us animeu a proposar solucions?

Per tal d'avaluar el grau d'alineació de les percepcions dels actors amb els resultats del projecte Life MEDACC a la Conca del Ter hem convidat els participants a: i) valorar la correspondència de les seves percepcions amb els fets constatats al Life (resultats del diagnòstic – Passat i present) per a l'aigua, els boscos i l'agricultura; ii) valorar la correspondència de llur percepció amb els escenaris tendencials de futur constatats al Life MEDACC i explorar amb ells per on passen prioritàriament les possibles solucions.

5.2.1. Aigua.

A) Comentaris als fets constatats pel MEDACC (passat i present)

- **Reducció significativa dels cabals del Ter en els últims decennis.** Els actors confirmen que aquesta reducció ha estat significativa però els sorprèn els alts valors dels percentatges de reduccions de cabals obtinguts tant en capçalera com en els trams mitjans i baixos del Ter². La suma de transvasament i canvi climàtic en aquest escenari de forta reducció de cabals ha de dur a replanificar urgentment la gestió de l'aigua del Ter i fer una gestió diferenciada a la que s'ha realitzat fins ara. Els costa d'acceptar que abans hi hagi restriccions per a l'agricultura del Baix Ter que per a la indústria de Barcelona. En un moment donat es podria fins i tot admetre que per prelació d'usos es transvasi aigua de boca a l'àrea metropolitana però el que no es pot permetre és que mentre a la conca del Ter hi ha restriccions (de boca, per a la indústria i el regadiu) la indústria metropolitana no en tingui.

Perquè la regió metropolitana deixi d'agafar una part substantiva de l'aigua del Ter l'ha de substituir per una altra font d'aigua ja que el Llobregat, exhaust, queda descartat. Des de la Coordinació s'afegeix que l'aigua que no es derivi s'haurà de substituir per una aigua fabricada (per dessalinitzadores o per regeneració) que lògicament és més cara de produir. Necessitem energia per aquests processos però no cal que els kilowatts surtin dels combustibles fòssils ja que poden venir de renovables. Vist així **el retorn del Ter, més enllà d'un anhel, comença a ser una realitat i és en sí mateix una mesura d'adaptació al Canvi Climàtic.**

En relació als costos de l'aigua i la seva utilització, quan s'alteren els sistemes aquàtics es recorda que s'estan perdent els serveis ecosistèmics que proveeixen. Tot i que valorar econòmicament això és molt complicat, s'hauria de poder comparar el cost de potabilitzar l'aigua del Ter amb el de l'aigua dessalinitzada. Segur que hi ha una diferència de preu però caldria veure què suposa el sobrecost de dessalinitzar en relació a la desprovisió d'alguns serveis ecosistèmics a la conca com a conseqüència del transvasament del Ter. Segurament el que perdem com a serveis ecosistèmics és més del doble del que costa dessalinitzar.

---

² Des de la Coordinació s'aclareix que són cabals mensuals pel període 1974 -2013 on s'han tingut en compte les extraccions bàsicament de l'Àrea Metropolitana. Això explica que siguin un 65% de reducció quan en capçalera estem parlant de reduccions del 41%. Efectivament és molt. Si s'agafa la sèrie històrica de 1940 és un 20%. Si s'agafa la sèrie històrica des de 1970, és un 41%. El problema ha estat que la planificació al s.XX s'ha basat sempre en les series històriques de 1940. Avui doncs patim les conseqüències d'haver fet la planificació hidràulica sobre aquesta base que emfatitza que tenim una major disponibilitat d'aigua que la real.

El factor agreujant és que el tranvasament del Ter no genera cap compensació econòmica al territori d'origen i això dificulta encara més la quantificació de la compensació.

B) Solucions davant l'escenari de futur plantejat pel MEDACC

Els participants donen per bo l'escenari tendencial constatat al Life MEDACC, i proposen com a principals mesures:

- 👍 **Recuperar els aqüífers.** Si es recuperessin els aqüífers hi hauria menys pressió sobre les aigües superficials del Ter. Per fer-ho, caldria aplicar amb més contundència el principi de "qui contamina paga". El sector agro-ramader, doncs, hauria d'implicar-se per la seva contribució a la contaminació difosa de nitrats provinents dels purins i de la fertilització química. En els casos com Iberpotash S.A., on el responsable causant de la salinització està ben clar, se'ls hauria d'exigir que solucionin el problema que han provocat al Llobregat.
- 👍 **Avaluar el risc de sobreexplotació de les aigües subterrànies per "sobrepotecció" de les aigües superficials.** Hem de garantir que es fa un seguiment acurat dels aqüífers i no estar preocupats únicament pel manteniment dels cabals ecològics circulants. De cara a tranquil·litzar els participants, per part de la Coordinació s'explica que en les solucions d'adaptació plantejades pel MEDACC, l'aigua subterrània hi entra de ple. El cas del Ter però no és com el de la Muga, que no té alternatives i forçosament s'ha d'afavorir la recàrrega dels aqüífers locals.
- 👍 **Millorar molt l'eficiència en l'ús de l'aigua.** Aquí és molt important la tasca dels Ajuntaments i l'acció coordinada dels Departaments de Territori i Sostenibilitat i el d'Agricultura que hi haurien d'apostar en ferm. L'escenari de població creixent comporta en un futur més població i menys aigua i per tant caldrà millorar molt l'eficiència. Són molts els fronts en els que es pot intervenir: millorar les aigües que aboquen les depuradores al riu amb sistemes terciaris, implantar xarxes separatives o reduir les pèrdues de distribució de la xarxa.
- 👍 **L'urbanisme s'ha d'adaptar a aquests nous escenaris de poca disponibilitat d'aigua.** Hem estat massa anys pensant que tot era possible a nivell tècnic i econòmic i s'ha demostrat que això ens porta a un atzucac. La planificació urbanística ha de ser sostenible. No podem seguir cometent els mateixos errors i continuar autoritzant segons quines ocupacions del territori només perquè som capaços de fer-hi arribar el corrent i recollir les aigües residuals.

- 👉 **Recuperar la gestió pública de l'aigua.** En clau de millora de la governança es proposa remunicipalitzar la gestió del servei de l'aigua. Per fer-ho s'ha de disposar de totes les dades per veure fins a quin punt els Ajuntaments són capaços de gestionar-ho com a servei municipal.
- 👉 **Mantenir els regs tradicionals del tram final del Ter pels seus valors ambientals.** Aquests regs tradicionals són captacions antigues del riu Ter que conformen una mena de delta artificial que s'hauria de mantenir pels seus valors ambientals. No seria complicat mantenir els regs principals com a aigües permanents i la xarxa secundària com a aigües temporals.

5.2.2. Boscos

A) Comentaris als fets constatats pel MEDACC (passat i present)

- **Patiment d'eixuts en pinedes.** Els assistents confirmen el diagnòstic que presenta el Life MEDACC en relació als boscos. S'explica el cas de la duna continental (que venia del Golf de Roses i arribava fins a l'Estartit) que es va fixar en una pineda molt important que aquests darrers anys està patint eixuts estivals significatius. Des del Parc Natural del Montgrí, i en col·laboració amb el CTF, estan fent aclarides i treballant en la substitució de l'espècie per evitar que la pineda col·lapsi. Aquesta intervenció s'ha de fer tenint molt present les condicions que es preveuen en un context de canvi climàtic d'aquí a 15 anys.

B) Solucions davant l'escenari de futur plantejat pel MEDACC

Els participants donen per bo l'escenari tendencial constatat al Life MEDACC, i proposen com a principals mesures:

- 👉 **Potenciar els serveis ambientals de les pastures.** La ramaderia extensiva no és rendible (més de la meitat de la seva renda ve la PAC). S'ha d'intentar aconseguir ajuts per a mantenir les zones amb boscos adevesats que poden ser més resistents a l'abast d'un gran foc i més fàcilment extingibles.
- 👉 **Promoure un pacte social per invertir recursos per permetin una gestió activa del territori.** La gestió activa de boscos i pastures, necessària per adaptar-nos al canvi climàtic, funcionarà en la mesura en què siguin rendibles les activitats que s'hi desenvolupen. Perquè surtin els números podem apostar per diverses estratègies:

- a nivell de polítiques públiques, invertir recursos i ajuts pel foment de la gestió dels boscos i la ramaderia extensiva. D'alguna manera això ja està passant amb l'activitat agrària subvencionada a través de la PAC però potser caldria reorientar-ho.
- si el manteniment del paisatge rural és d'interès social, caldrà intervenir-hi o el perdrem.
- la revalorització del producte local o de proximitat (fusta local, carn de la zona) i la promoció de productes ecològics (com la vedella de l'Alt Empordà que ajuda al manteniment dels prats de dall en un hàbitat d'interès natural).

Però per concretar tot això hem d'estar segurs de què hi ha un cert acord social per fer la corresponent despesa pública i que com a consumidors estem disposats a pagar el "sobrecost".

- 👉 **Revisar els criteris dels aprofitaments forestals.** Alguns consideren que arrosseguem molts anys de mala gestió, amb aprofitaments dels peus més emblemàtics i bonics i ara tenim molts boscos empobrits. Sembla que s'hagin prioritzat els aprofitaments forestals amb visió a curt termini.
- 👉 **Introduir la quantificació dels serveis ecosistèmics que proveeixen els boscos en el balanç econòmic de la gestió forestal.** Els aprofitaments forestals dels boscos mediterranis no podran competir mai amb les produccions dels boscos nòrdics. Per tant, perquè l'activitat forestal sigui sostenible en context de canvi climàtic, s'han de valorar també els serveis ecosistèmics que proveeixen els boscos. Dit en altres paraules, mantenir el país perquè els caps de setmana tothom en gaudeixi ha d'acabar tenint un preu que reverteixi a qui manté activament la gestió d'aquests boscos.

5.2.3. Agricultura

Els participants donen per bo l'escenari tendencial constatat al Life MEDACC, i proposen com a principals mesures:

- 👉 **Integrar tots els costos a l'agricultura tradicional.** Cal revisar el model agrícola actual. No és tant que l'agricultura ecològica necessiti ajudes. El problema és que l'agricultura convencional i els models més intensius de producció agrària no internalitzen tots els costos socials i ambientals. S'ha de canviar de model i de paradigma si no volem perdre la poca població que encara viu vinculada a la producció agrària.

Com és que un xai de Nova Zelanda arriba fins aquí i encara resulta més barat que el xai ecològic produït localment? Caldrà també internalitzar costos del procés de comercialització i distribució.

- 👉 **Inculcar la cultura de consum de producte local**, com fa anys ja s'està fent a França. S'ha de visibilitzar que un xai de Nova Zelanda comercialitzat aquí se li ha d'incorporar l'impacte del transport aeri per fer-lo arribar fins aquí. I que consumint productes locals estem contribuint al manteniment de l'entorn natural més proper. Aquest canvi en el model de consum ens obliga a revisar l'actual paradigma econòmic. Vol dir que hem de ser una mica més conscients com a consumidors de la força que tenim. En qualsevol cas, cal acompanyar aquesta presa de consciència d'accions de sensibilització i foment del consum del producte local. Amb el canvi climàtic haurem d'anar cap a la sobirania alimentària perquè ja no ens sortirà a compte anar a buscar les coses a l'altra banda del món (va lligat al canvi de model).

- 👉 **Protegir les abelles**. Els canvis en la fenologia han de tenir forçosament incidència en les abelles i altres plagues. La protecció de l'apicultura hauria de ser un tema prioritari quan parlem de canvi climàtic. Hi ha una especialista pròxima, la Marta Guadalupe Ribera, professora de la Universitat de Vic, que ha coordinat el capítol d'agricultura, aigua i energia del darrer informe de l'IPCC i fa poc ha fet un monogràfic sobre l'impacte del canvi climàtic en l'apicultura.

- 👉 **Millors varietals de pomeres**. Fa 20 anys que el sector agrari de la conca, a través de Fruit Futur (Poma de Girona, IRTA, Nufri i una empresa de Nova Zelanda), treballa en un programa de millora de pomeres per trobar varietats noves que s'adaptin a les noves condicions climàtiques. Això diu molt del compromís del sector i de la seva perspectiva de saber-se adaptar a situacions canviants. A la zona preocupa les pèrdues d'hores de fred que plantegen els escenaris de canvi climàtic, ja que un lleuger augment de les temperatures pot posar definitivament en risc la producció de pomeres.

- 👉 **Pagar més per l'aigua de reg**. Si es vol aconseguir un ús eficient de l'aigua de reg segurament caldria incrementar el que es paga per l'aigua. La prova és que la gent que té pous, per interès econòmic propi, fa una gestió ben eficient de l'aigua. S'han de posar els mecanismes per acompanyar aquest canvi de mentalitat a les comunitats de regants. No es pot seguir pagant per superfície. S'ha de pagar per volum consumit i en tot cas promoure que hi hagi subvencions per estalviar aigua a nivell de parcel·la (que ara no hi són).

Annex 1 – Resum dels resultats del Life MEDACC a la Conca del Ter

LA CONCA DEL TER

1. PASSAT I PRESENT – Fets constatats amb el LIFE MEDACC

AIGUA

- a.1. **Les precipitacions d'estiu s'han reduït significativament:** Ter aprox. 65% de reducció en 43 anys de dades.
- a.2. **Reduccions de cabal a la capçalera del Ter** del 41,7-57,2% en 43 anys de dades.
- a.3. En els **trams mitjans i baixos del Ter** –aigües avall dels embassaments- hi ha hagut una **reducció del cabal** del 65,7%.
- a.4. Al Ter, en els trams mitjans i baixos, s'observa **una reducció de cabals relacionat amb processos de revegetació i l'increment de les demandes d'aigua** (degut al transvasament cap a la Regió Metropolitana de Barcelona).

BOSCOS

- a.5. A la capçalera del Ter la **superfície de boscos ha augmentat** en detriment de la superfície agrícola i els matollars. Es tracta de boscos joves, densos i poc gestionats força vulnerables a la sequera i als grans incendis forestals.
- a.6. En els darrers estius càlids i secs s'han registrat **afectacions per episodis de decaïment forestal**, de l'ordre del 3% (2012 i 2016).
- a.7. Els boscos del Ter presenten un elevat grau de combustibilitat (del 30%).

AGRICULTURA

- a.6. **Canvis en la fenologia.**
- a.7. **Disminució en la disponibilitat d'aigua** (tant en quantitat com en qualitat, sobretot a la plana litoral).

2. FUTUR – Escenaris tendencials

AIGUA

- b.1. Al 2050 es preveu **una disminució generalitzada dels cabals**, del 9,5 -32,0% a les capçaleres i del 12,3 al 36% als trams baixos (comparat amb el període 2002-2011).
- b.2. La conca del Ter mostra les reduccions més notables de cabal, tant a la capçalera com a la desembocadura.
  - ↳ Per on passen les solucions?

BOSCOS

- b.2. **Com a conseqüència de la major freqüència i intensitat de períodes d'eixut...**i) augment dels risc d'incendis; ii) canvis en la idoneïtat bioclimàtica de les espècies; iii) disminució de la productivitat especialment en boscos humits; iv) augment de la freqüència i intensitat d'episodis de mortalitat; v) augment de les afeccions de plagues i malures als boscos més fràgils.
  - ↳ Per on passen les solucions?

AGRICULTURA

- b.3. **Augment de les necessitats hídriques** que s'amplien en el temps de cara a mantenir els mateixos nivells de producció.
  - ↳ Per on passen les solucions?
- b.4. **Canvis fenològics** poden comportar un avançament de l'inici del període vegetatiu i una reducció del temps necessari per completar el cicle vital.
  - ↳ Per on passen les solucions?
- b.5. **El risc de gelades pot baixar** i en canvi els dies amb temperatures més càlides extremes podria augmentar, podent provocar **danys per cops de calor...**depenent de la modificació dels cicles vitals.
  - ↳ Per on passen les solucions?